

9.5x41.11	1	2	עמוד	הארץ - חרבות וספרות	20/12/2019	71269125-3
הכפר הירוק בית הספ - 90290						

גני יהושע. חורשה צפופה של אקליפטוסים יוצרת שכבת עלים עבה שאינה מאפשרת קיום לכל צמחייה אחרת צילום: אביבה עין-גיל

רשימות תל אביביות | אברהם בלבן

פארק שגם הטבע נהנה ממנו

פארק הירקון שוקק פעילות כל יום אחרי הצהריים ובערב. בשבתות הוא מקור משיכה למשפחות וילדים בכל גיל מתרוצצים על הדשא ובין העצים. הורים מזהירים את ילדיהם להתרחק משבילי ההליכה והאופניים, אבל לפעמים נדמה שרק שבת המלכה שומרת ומגינה עליהם מפני רוי כבים נמרצים. הפארק הזה עבר בין אדריכלי נוף רבים מאז החל אברהם קרוון לתכננו ולטעת את עציו הראשונים בשנות החמישים ועד שהגיע לידיו של גרעון שריג בשנות השמונים, והוא נחשב להצלחה גדולה בכל קנה מידה.

אדריכל הנוף ליאב שלם, המכהן בשנים האחרונות כאקולוג של חברת גני יהושע וכיועץ אקולוגי לעיריית תל אביב, מכיר בהצלחה הזאת. אבל האיש הנמרץ הזה אינו רק אדריכל נוף אלא בעיקר אקולוג (תואר שני בלימודי סביבה-אקולוגיה באוניברסיטת תל אביב). כאקולוג של הפארק הוא פועל בשנים האחרונות במרץ כדי לשנות את אופי ה"טבע" בפארק. מנהל הפארק, עובד קונה, מעניק לו תמיכה מלאה. לפני כמה שנים שלם הצליח לשחזר מערכות אקולוגיות נדירות בשטח חקלאי פתוח ליד הכפר הירוק על ידי הסרת שכבת הקרקע העליונה וחפירת בריכת חורף, במטרה לסלק זרעים של צמחים שהשתלטו על השטח. תלמידיו הכפר הירוק זרעו אחר כך מגוון עשיר של צמחי בר מקומיים והצמחייה האופיינית למישור החוף השתקמה היטב. את הרעיון להקים מלונות בוטיק למינים המקומיים הוא מנסה ליישם בשנים האחרונות גם בפארק הירקון.

שלם נולד וגדל בראשון לציון. בטלפון סיפר לי שהשטחים הטבעיים בעיר ובשוליה – גבעות הכורכר, החולות והפרדסים – איפשרו לו לברוח אל הטבע כשהיה זקוק למקום של חלומות, של משחקים ושל דמיון. היום הוא רוצה שגם ילדי תל אביב יוכלו ליהנות כמוהו מהטבע. וטבע בעיניו אינו רונמים של מרשאות או משטחי פלסטיק ירוקים, אלא מקום שבו ילד יכול ללכת יחף על חול, לראות צמחייה מקומית פורחת, להתבונן בציפורי מים או לראות לטאה ותן. טבע, הוא אומר, הוא מקום שבו ילד יכול להיות לבר, להירגע, לדמיין, להרגיש שלא שופטים אותו.

אנחנו נפגשים במשרדו של שלם בגני יהושע, ומהר מאוד אני מבין כי לו היה מחזיק בתפקידו הנוכחי כשהפארק הוקם היינו רואים בפארק הרבה יותר עצים ארץ ישראליים, כמו תאנה ושקמה ושיזף ואלון, והרבה פחות מהגרים כמו אקליפטוס וצאלון וסיגלון. "אני לא מבין למה לטעת קופיניון (עץ רמוי חרוב שהפך להיות פופולרי בתל אביב בשנים האחרונות) ולא לשתול חרוב? ובקיצור, למה להביא בעיקר צמחייה סובטרופית וטרופית למזרח התיכון?"

כשאנחנו עוברים ליד חורשת האקליפטוסים ב"ראש ציפור" אנחנו כמעט מגיעים לעמק השווה. אני מסכים אתו שחורשה צפופה של אקליפטוסים מזיקה לטבע מבחינה אקולוגית כי היא יוצרת שכבת עלים עבה שאינה מאפשרת קיום לכל צמחייה אחרת, והוא מסכים אתי שאקליפטוסים סים בודדים, כאלה ששרדו בשולי שכונת מונטיפיורי, בשרדות דוד המלך או בכניסה למוזיאון תל אביב, הם עצים יפהיים. על צאלונים וסיגלונים אני מוכן להתפשר.

כך או אחרת, אי אפשר שלא להתרשם מן היסודיות והסבלנות שמשקיע שלם בתפקידו. הוא מגייס את כל מי שיכול לעזור לו במאבקו לשינוי פני הפארק, למשל עדר כבשים קטן המבצע כל יום רביעי "רעייה כירורגית". אנחנו עומדים בראש תל נפוליאון בצפון הפארק כשעדר הכבשים מופיע, ועמו רועה ושני כלבי בורדר קולי מאולפים. מה לעדר הזה ולא-קולוגיה? שלם (יליד 1978), מסביר בהתלהבות של בעלי אג'נדה: הרעייה פותחת את הנוף ומאפשרת לפרחים העדינים לפרוח. שיני הכבשים אינן מגיעות לפקעות החבויות באדמה של הכלניות והאיריסים והתורמוסים. בלי הרעייה הזאת היה כל השטח נסתם על ידי שיבולת שועל.

לא רק הכבשים עוזרות לו לשנות את פני הפארק. במשרדו נמצאות שקיות עם אלפי זרעים של תורמוס, פקעות של אירוס הארגמן וכלניות. את כל אלה ישתלו ויזרעו ילדי בתי ספר ותושבי השכונות הסמוכות, ובעוד חודשים ספורים יחגגו באירועים שונים את פריחת האביב שחזרה לפארק.

הכל כאן נעשה בשנים האחרונות בריוקנות ובקפדנות של בית מרק"ח. אנחנו צופים באגם קטן בצדו הצפוני של הירקון, מול שכונת בבלי. לאגם ולגדותיו הועברה קרקע מהירקון שהכילה בעלי חיים קטנים, וזאת כדי למשוך למקום דגים, ובעקבותיהם ציפורי מים. מולנו שפירית מטילה את ביציה במים, ושלדג גמדי ממתין על ענף לטרף אפשרי. "תאר לך ילד מגיע לכאן לברו אחרי הצהריים. איזה שקט זה אחרי בית הספר."

באותה קפדנות מכין כעת שלם בריכת חורף בפארק המורכבת משלוי-שה שלבים שונים: מי הגשמים יגיעו לבריכה ראשונה שבה ישקע הסחף, ממנה ימשיכו לבריכת חורף שקרקעיתה צופתה באדמת חרסית, שתחזיק את המים לארבעה חודשים לפחות. בבריכה ישתקם מגוון של בעלי חיים (סרטנים ירודים, קרפדות ואילניות) האמורים לשרוד את הקיץ היבש. עודפי המים מבריכת החורף יזרמו אל עצי הפארק.

כשאני חוזר ררך מסלול הולכי הרגל לאורך הירקון אני מבחין בכמה עצי תאנה צעירים שפירות סגולים בקצות ענפיהם. בראשי מהרהרים כמה מן המשפטים שזה עתה שמעתי. למשל, "לא כל מה שירוק הוא טוב לטבע", או "הפארק כפי שהוא, עם המרשאות הגדולות שלו ומבחר העצים שלו, משרת בעיקר את בני האדם. לא את הטבע. אני רוצה פארק שגם הטבע נהנה ממנו". אני לועס תאנה כמעט-מתוקה ושמה שהפארק הזה גדול מספיק כדי להכיל יותר מחזון ירוק אחד.